Landsbygd i centrum

Nr: 3
Oktober 2026

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD FRÅN LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

31 oktober – sista dag att ändra SAM-ansökan

Dränering ger hållbart och lönsamt jordbruk

Dags för Virtuella stängsel?

Medfinansieras av Europeiska unionen

Innehåll

3 Ledare

4 Dränering ger hållbart och lönsamt jordbruk

6 Dags för virtuella stängsel?

8 Ny nationell förteckning över invasiva främmande arter

10 Vanliga brister i djurskyddskontrollen

11 Information om investeringsstöd i den strategiska planen

12 Information om areal- och djurbaserade stöd

14 Rådgivning, kurser och aktiviteter

16 Hej Cissi Klasson!

Landsbygd i centrum är en tidning från Länsstyrelsen Stockholm till dig som bor på eller engagerar dig i länets landsbygd. Med tidningen vill vi informera och inspirera för att främja landsbygdsutveckling, lönsammare gröna och blå näringar, bättre miljö, djurhälsa och ett rikare odlingslandskap. Genom reportage och information om möjligheter till stöd och kompetensutveckling hoppas vi att du lockas till läsning och handling. Landsbygd i centrum finansieras delvis med stöd från strategisk plan för EU:s gemensamma jordbrukspolitik 2023–2027.

Medfinansieras av Europeiska unionen

LEDARE

Krisstöd räddar dagen – investeringar säkrar framtiden

Årets skörd är till största delen bärgad och höstbruket är i full gång. Det har varit mycket fina skördeförhållanden och både mängd och kvalitet ser mestadels bra ut i länet. Farhågorna på vårkanten om en torr sommar avtog så sakteliga efter midsommar vilket gav en viss lättnad. Vattennivåerna i grundvattenmagasinen är dock fortsatt låga så i höst och vinter behövs mer nederbörd.

I slutet av juli beslutade regeringen om ett krisstöd om 1,6 miljarder kronor riktat till jordbruksföretag med växtodling, yrkesfiskare och vattenbruksföretag. Syftet med stödet är att lindra effekterna av ökade drivmedels- och kvävegödselpriser som stigit med anledning av kriget i Mellanöstern. Det har också syftet att begränsa långsiktiga konsekvenser för svensk livsmedelsproduktion. Stödet kommer att betalas ut senast den 31 december 2026 och du som lantbrukare behöver inte göra något för att få stödet. Om du är berättigad till stöd kommer det att betalas ut automatiskt grundat på dina uppgifter du lämnat i SAM Internet. Krisstödet till växtodlingsföretag är uppdelat i tre ersättningsnivåer utifrån vilka grödor som odlas och behovet av bränsle och gödsel. Krisstöd till fiskeföretag med yrkesfiskelicens får ett schablonmässigt stöd per fartyg och till vattenbruksföretag ges stöd till företag som bedriver fiskodling och har en registrerad vattenbruksanläggning hos Jordbruksverket. Du kan läsa mer om krisstödet på Jordbruksverkets webbplats.

Går du och funderar på att bygga nytt djurstall eller att investera i bättre lagringsmöjligheter hemma på gården? Än finns chans att få stöd till exempelvis stallbyggnader, torkanläggningar eller täckdikning av jordbruksmark. Budgeten för investeringsstöden för ökad konkurrenskraft börjar ta slut och är du i planeringstankar för till exempel om-, till- eller nybyggnation av ett djurstall börjar det bli bråttom. Just nu finns en ansökningsperiod öppen för torkanläggningar, växthus och ny teknik till och med 31 oktober. Stöd till täckdikning hanteras löpande. Kvarvarande budget efter denna beslutsomgång kan eventuellt omfördelas till andra län vilket innebär att vi inte vet hur mycket pengar det finns kvar att dela ut under nästa år. Läs mer om täckdikning och dränering på sidan 4–5 och om investeringsstöd till lantbruket på sidan 11.

Landsbygd i Centrum önskar en skön höst!

Stockholm 8 september 2026

Ulrika Lundberg

Landsbygdsdirektör

Landsbygd i centrum

Utgivare & redaktion
Länsstyrelsen i Stockholms län
Ulrika Lundberg (ansvarig utgivare)
Ylva Berry (projektledare, text, bild)
Veronica Felt (text)
Christina Fagergren (grafisk form)

Prenumeration
Om du vill få tidningen i din brevlåda eller det elektroniska nyhetsbrevet till din e-post tecknar du en kostnadsfri prenumeration via Länsstyrelsens webbplats.

Kontakt

Länsstyrelsen Stockholms växel
010-223 10 00

Beskriv vad du vill ha hjälp med eller fråga direkt efter den du vill prata med.

E-post: landsbygdsutveckling.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

För frågor om SAM-stöden
0771-67 00 00

För anmälan av djur som far illa
010-223 11 20, telefontid
tisdag–torsdag klockan 9.00–11.30

Vid rovdjursangrepp på tamdjur
Ring Länsstyrelsens besiktningsman för rovdjursangrepp på 010-223 15 37 om du misstänker att tamdjur skadats av rovdjur. Du kan ringa dygnet runt.

Foto

Framsida
Ylva Berry: Träff på Finngarne gård

Innehållsförteckning

Karin Joelsson: Får
Ylva Berry: Virtuella stängsel
Cathrine Carlsson: Äpple

Ledaren
PetraMy Börjesson

Tryck
Elanders Sverige AB

Länsstyrelsen Stockholm

Dränering
ger hållbart och lönsamt jordbruk

En väl fungerande dränering är grundläggande för jordbruksmarkens produktionsförmåga, odlingssäkerhet och möjligheten till ett resurseffektivt och hållbart jordbruk med mindre miljö- och klimatpåverkan och bättre lönsamhet, både nu och i ett framtida klimat.

Text och foto: Anna Bjuréus, rådgivare vattenhushållning, Jordbruksverket

Dräneringen gör att det finns mer utrymme i marken att ta upp vatten vid kraftiga regn vilket jämnar ut flödestoppar, minskar risken för växtnäringsförluster och att syrebrist ska uppstå hos grödan. Det kan verka motsägelsefullt, men förbättrad vattenavledning kan även leda till mindre risk för torkskador på grödan.

Dräneringen har även stor betydelse för markens bärighet för fältmaskiner och minskar risken för att skada markstrukturen. Med bra dränering ökar möjligheterna att komma ut för att så, skörda, eller göra andra viktiga insatser vid optimal tidpunkt för grödan och miljön.

Åkern är som din krukväxt

Tänk dig att du har en krukväxt i en kruka med tät botten – den måste du vattna lite och ofta. Om du vattnar för mycket kan du dränka den. Men om krukan har hål i botten så kan du vattna mer, då en del vatten dräneras bort genom hålet och det finns både luft och vatten i jorden. Med dräneringen har du ökat odlingssäkerheten vid mycket vattning. Samma princip gäller i jordbruket. Men det är svårare att styra över vädret, så där är det ännu viktigare att ha ordning på dräneringen och skapa så bra grund som möjligt.

Grödans behov

För att växten ska utvecklas bra behöver rötterna ha tillgång till både luft, vatten och näring. Rötterna är känsliga för syrebrist och de går därför inte djupare än där vattnet står i marken. När jorden dräneras sänks grundvattennivån och det kommer in luft i en del av de större porerna. Rötterna kan då fortsätta utvecklas djupare ner i marken och komma åt vatten och växtnäring, vilket behövs för grödans tillväxt. Därför är fungerande dränering en grundförutsättning för växtodling.

Främjar rotsystemet

God dränering ger växten möjlighet att utveckla ett djupare rotsystem tidigt på säsongen, om dräneringen är dålig så får den ett grundare rotsystem. Om jorden sedan torkar upp och vattnet i marken försvinner nedåt, så har de djupare rötterna större möjlighet att komma åt mer vatten längre ner i markprofilen än ett grunt rotsystem.

Stående vatten efter ett kraftigt regn har lett till syrebrist och gula blad hos grödan vid en dräneringsbrunn i en svacka i fältet. Orsaken kan vara problem i täckdikningssystemet i fältet. Det kan också bero på att det dämmer i huvudavvattningen, som täckdikningen mynnar ut i, till exempel på grund av bristande dikesunderhåll.

Bra markstruktur med varierande aggregatstorlekar gynnar växten, markhälsan, skörden och minskar även risk för näringsförluster., medan sämre markstruktur (till höger) med stora aggregat ökar riskerna för odling och miljö. Dränering, och att undvika markpackning, gynnar utvecklingen av en bra markstruktur.

Vid torka kan du se att grödan växer bättre över täckdikena. Det beror på att det är mer gynnsamma förutsättningar där med bra dränering, god markstruktur och högre mullhalt.

Gynnar skörd och miljö

Väl fungerande dränering ger bättre infiltration, jämnare upptorkning på våren och möjlighet till tidig sådd. Markstruktur, mullhalt och kolinlagring gynnas. Vatten- och växtnäringsförsörjningen blir bättre och man får friskare grödor som kan konkurrera mot ogräs. Bärigheten förbättras vilket ökar möjligheten till fältarbete vid rätt tillfälle. Man får större möjlighet till höga och jämna skördar och bra kvalitet, och kan odla fler sorters grödor. Andra fördelar är minskat bearbetnings- och dragkraftsbehov, minskat behov av växtskydds-insatser och bevattning, och lättare att optimera gödslingen. Detta ger en bra grund för stabil och resurs-effektiv produktion, med möjlighet till bättre lönsamhet och minskad negativ klimat- och miljöpåverkan.

När det inte fungerar

Bristfällig dränering leder till problem som stående vatten i fält efter regn, mer varierande skörde-nivåer, sämre kvalitet, missväxt och omsådder. Det leder också till större känslighet för torka, ökade ogräsproblem, sämre etablering och sämre växtnäringsutnyttjande. Andra problem är bärighet, att komma ut med maskiner i fält vid rätt tid, och ökad risk för markpackning och sämre markstruktur. Sammantaget leder detta till fler överfarter, större behov av växtskyddsinsatser, att det blir svårare att optimera gödslings-givor, allt större bearbetnings- och dragkraftsbehov och ökad diesel-förbrukning. Risken för växtnärings-förluster blir också större: kväve genom lustgasavgång och utlakning och fosfor genom ytavrinning och erosion. Detta minskar möjligheter till lönsam och resurseffektiv produktion, och ger ökad risk för negativ klimat- och miljöpåverkan.

Kräver underhåll

I Sverige finns riktmärket att åkermark ska vara dränerad ner till 1,2 meters djup. Gyttjejordar är ett undantag, de ska ha en lite grundare dränering för att fungera optimalt. För att rötterna inte ska skadas av syrebrist är det viktigt att vattnet från den översta halvmetern kan dräneras bort inom 1–3 dygn efter ett kraftigt skyfall, så att porerna åter fylls med luft.

Dräneringen försämras med tiden. Både täckdikning och huvud-avvattning behöver underhållas för att markerna ska bibehålla sin produktionsförmåga. Dränering av det enskilda fältet är beroende av att nedströms liggande rörledningar och öppna diken fungerar, så att vattnet kan komma vidare.

Diket är en vattenanläggning som ska underhållas, men det ska ske med miljöhänsyn. Läs mer om vad man bör tänka på vid täckdikning och dikesunderhåll i Jordbruksverkets broschyrer (se tipsen ovan).

Exploatering och åtgärder i och kring vatten kan påverka jordbruksmarken och dess vattenanläggningar. Det är då viktigt att åtgärder planeras med hänsyn till jordbruksmarkens behov av fullgod dränering för de marker som ska fortsätta att odlas. ■

Tips vid dränering

Du hittar mer information om dränering i dessa broschyrer:

- Täckdikning – för bättre skörd och miljö
- Underhåll ditt dike – för ett rikare odlingslandskap
- Förvaltning av vatten¬anläggningar
- Förstå ritningar och tillstånd
- Underhåll diken för biologisk mångfald

Samtliga broschyrer finns att hämta på webbutiken.jordbruksverket.se.

Ungdjuren kom och visade upp sina klavar för deltagarna på träffen.

Dags för virtuella stängsel?

Från och med den 1 januari 2026 är det godkänt att använda virtuella stängsel till nötkreatur och får. Intresset för den nya tekniken är stor, så 23 nyfikna deltagare samlades på Finngarne gård i juni när Länsstyrelsen Stockholm, Länsstyrelsen Uppsala, Arla och Skygraze höll en träff om virtuella stängsel.

Text och bild: Ylva Berry

Tidigare har virtuella stängsel endast tillåtits i forskningsprojekt, men från och med 1 januari i år får virtuella stängsel användas för nötkreatur och får över hela landet. Träffen på Finngarne gård hade som mål att hjälpa intresserade lantbrukare att lära sig mer om möjligheterna. 23 deltagare lyssnade på erfarenheter och information från Finngarne gård, Arlas innovationsgård, och från Skygraze, ett företag som arbetar med lösningar för virtuella stängsel. Det blev även mycket utrymme för frågor och diskussion.

Erfarenheter från gården

Finngarne gård har varit med i ett forskningsprojekt i tre betessäsonger. De har testat två märken av halsband på nötkreatur i olika åldrar.

– Vi började med inlärning i en mindre hage där vi satte den virtuella avgränsningen fem meter från stängslet. Det tog bara tre dagar innan alla korna förstod hur det fungerade, berättade Jörgen Eriksson, lantbrukare på Finngarne gård som var med och arrangerade träffen.

– Efter en vecka fick de gå i en stor hage och vi hade inga problem alls med gränser eller halsband. Vi markerade bort områden med känsliga blommor som vi ville spara tills efter frösättning och när vi släppte på korna på de ytorna var de där efter en kvart.

Forskning som gett resultat

2019 påbörjades det första projektet om virtuella stängsel i Sverige och 2022 hölls de första praktiska försöken i landet. Lotten Wahlund kom i kontakt med virtuella stängsel redan 2014 i Norge och började forska på teknikens påverkan på betesdjuren för forskningsinstitutet RISE. Därmed blev hon engagerad i projektet på Finngarne gård. Sedan i våras är hon produktansvarig på Skygraze, ett svenskt företag som utvecklar virtuellt stängsel för nötkreatur och får.

– Det är kul att få jobba med att göra verklighet av det som jag har forskat så länge om, säger Lotten.

Daniel Karlsson, Arla, berättade om forskningsprojektets mål:

– Vi ville bidra med data och insikter kring tekniken, som kan gynna den forskning som krävs för att få tekniken godkänd utifrån djurens säkerhet och god djurhållning i Sverige. Vi ville också se vad tekniken kan möjliggöra i betesdriften på gården.

> *”Det tog bara tre dagar innan alla korna förstod hur det fungerade”*

Elstängsel

Traditionella fasta stängsel är trygga och välbeprövade. Ett välbyggt rovdjursavvisande stängsel håller betesdjuren inne, ger ett bra skydd mot rovdjur och visar människor att det kan finnas betesdjur i hägnet. Samtidigt är de kostsamma och tidskrävande att sätta upp och underhålla. Vilda djur kan trassla in sig i trådarna och vid oväder kan grenar eller träd falla över stängslet. Det är även mycket arbete med att se över och sträcka stängseltrådarna på våren, samt att trimma under. Det kostar ännu mer tid och pengar om du vill fållindela för ett mer styrt bete där du flyttar djuren ofta.

Virtuella stängsel

Den nya tekniken är mer obeprövad, så både fördelar och nackdelar är mindre utforskade. Virtuella stängsel möjliggör en flexiblare betesdrift och sparar mycket tid när systemet är i gång och djuren har lärt sig hur det fungerar. Det blir lätt att styra djuren för att gynna biologisk mångfald, trycka undan oönskade arter och för att få ett bättre betesutnyttjande. Du kan även hålla koll på var de är, hur individer beter sig samt se på så kallad heat maps var de betat mest.

Dock kostar varje halsband ett par tusenlappar (olika beroende på märke och antal du köper) och det tillkommer en abonnemangsavgift varje år. Förbipasserande som är ovana vid betesmarker och betesdjur kanske inte förstår att de går in i ett hägn med djur, så du kan behöva informera och sätta upp en del skyltar om det. Det virtuella stängslet påverkar inte vilda djur eftersom de inte har halsband. Det innebär att de inte kan fastna, men även att rovdjur kan ta sig in. En möjlig lösning på båda dessa problem är att hägna in större områden som skydd för djuren och varning till allmänheten. I det stora hägnet kan du använda virtuella stängsel för att styra djuren och hålla koll på var de är och hur de verkar ha det. Om tekniken går ner i pris kommer det att bli alltmer attraktivt att arbeta så.

Hur du kommer i gång

Lotten visade pedagogiska bilder och berättade om hur man kommer i gång med virtuella stängsel.

– Företagen som säljer tekniken har bra information. Läs på och fråga om du vill veta mer.

Hon kom med många goda råd om hur du kommer i gång:

– Avsätt mycket tid vid uppstart och lär dig själv först hur det fungerar. Förbered inlärningen genom att bygga en bra träningshage och testa att gå runt med ett halsband i händerna så att du hör vad djuren kommer att höra. Därefter är du redo att lära djuren – börja med en djurgrupp.

Nyfikna ungdjur

Träffen avslutades med en fältvandring då vi fick titta på en grupp ungdjur med halsband och även betesmarker där försöket med virtuella stängsel hålls.

Jörgen får frågan om vad som varit bäst med virtuella stängsel. Han berättade om att vildsvin skrämde ungdjuren när de kom ut på betet och att ett av dem gick ner sig i ett kärr.

– Då vi hade hennes GPS-position kunde vi hitta henne i kärret fast bara nosspetsen stack upp och rädda henne. ■

Vad är ett virtuellt stängsel?

- En digital lösning för att hägna in betesdjur.
- Virtuella flyttbara stängsel där gränsen består av GPS-koordinater.
- Alla vuxna djur bär GPS-halsband som avger en ljudsignal med stigande frekvens om djuret passerar en virtuell gräns. Om djuret vänder upphör signalen.
- Om djuret fortsätter framåt och ljudsignalen når sin maximala frekvens avger halsbandet en svag elektrisk stöt (mindre än tio procent av de elstötar ett djur får vid beröring av ett vanligt elstängsel).
- Ett djur kan passera genom tre ljudzoner och få tre stötar på sin väg ut ur hagen. Därefter stängs systemet av och lantbrukaren får ett meddelande i sin app om att djuret har rymt. Djuret kan gå in till flocken igen utan att höra en varning eller få en ny stöt.
- Systemet styrs med en app på telefonen och/eller datorn. Du ritar in var djuren får gå och kan skapa ytor inom området där de inte får gå.

Stöd till virtuella stängsel

- Det är möjligt att söka stöd till och med 31 oktober 2026 för att investera i virtuella stängsel inom åtgärden ny teknik som möjliggör innovativa hållbara produktionssystem.
- 2027 är sista året då du kan söka stödet eftersom produkten får ha funnits maximalt två år på den svenska marknaden.
- Det du kan få stöd för är inköp av halsband.
- Kravet är att investeringen minst uppgår till 200 000 kronor. Detta kommer ändras från 2027 till 50 000kr.
- Stödet är på 40 procent.

Ny nationell förteckning över invasiva främmande arter

I år fick Sverige en ny förordning om invasiva främmande arter. Med den kom också en nationell förteckning med 9 landlevande och 25 vattenlevande invasiva främmande arter, som nu omfattas av olika förbud. Flera av arterna har stor spridning i länet.

Text: Jennie Barthel Svedén och Sara Linde

Flera av arterna finns i länet

Sedan 2016 finns en gemensam förteckning över invasiva främmande arter inom EU. Den nya nationella förteckningen kompletterar EU-förteckningen. Den innehåller arter som är relevanta för svenska förhållanden, varav de mest kända kanske är blomsterlupin, kanadensiskt gullris och vresros. Länsstyrelsen har under året bekämpat dessa arter i flera naturreservat. En vattenväxt på förteckningen som bekämpas, bland annat av Länsstyrelsen, är sjögull.

Undantag för privata fastighetsägare

En skillnad mellan EU-förteckningen och den nationella förteckningen är att privata fastighetsägare är undantagna vissa förbud gällande arterna i den nationella förteckningen. En privat fastighetsägare måste inte ta bort en planta av exempelvis blomsterlupin eller vresros från sin tomt, om den redan växer där. Däremot får de inte tillåtas sprida sig över till grannen (med frön eller rötter), säljas, eller nyplanteras. För statliga myndigheter, kommuner och regioner finns inte det undantaget. För arter som sedan tidigare finns med på EU-förteckningen, som jättebalsamin och jätteloka, finns inga undantag för privata fastighetsägare. Förbudet att låta arten sprida sig kan innebära att den behöver hanteras eller bekämpas även av privata markägare.

Varför behövs en nationell förteckning?

Invasiva främmande arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Regleringarna mot invasiva främmande arter finns till för att förhindra vidare spridning. Den nationella förteckningen reglerar arter med stor betydelse för svenska förhållanden, så att insatser kan riktas mot dessa. Urvalet av arter på förteckningen grundar sig i en riskklassificering som SLU Artdatabanken har gjort. ■

Kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*) har tusentals vindburna frön som kan färdas långt. Den trivs på mark där det grävts. Foto: Sara Linde

Blomsterlupinen (*Lupinus polyphyllus*) lagrar kväve i marken vilket gör att ängsväxter inte längre trivs där den fått fäste. Foto: Amanda Gruvnäs

Vresrosen (*Rosa rugosa*) har många taggar, både små och lite större. Den trivs särskilt bra på stränder och nyponen sprids ofta av fåglar. Foto: Naturvårdsverket

Sjögull (*Nymphoides peltata*) sprider sig genom att växtdelar lossnar och flyter i väg. Sjögullen bildar täta mattor som stänger ute ljuset från bottnen. Foto: Peter Olsson Scholz

Vattenpest (*Elodea canadensis*) kan bilda täta mattor som stör både friluftsliv och andra arter. Illustration: Jakob Robertsson

Arterna på den nationella förteckningen

Den nationella förteckningen omfattar 34 invasiva främmande arter – 9 landlevande och 25 vattenlevande (se nedan). På Naturvårdsverkets webbplats kan du läsa information om och se bilder på alla arter.

Landlevande arter

- Blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*)
- Höstgullris (*Solidago gigantea*)
- Kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*)
- Kaukasiskt fetblad (*Phedimus spurius*)
- Sandlupin (*Lupinus nootkatensis*)
- Sibiriskt fetblad (*Phedimus hybridus*)
- Spärroxbär (*Cotoneaster divaricatus*)
- Strandkotula (*Cotula coronopifolia*)
- Vresros (*Rosa rugosa*)

Vattenlevande arter

- Amerikansk hummer (*Homarus americanus*)
- Apelsinläpp (*Rapana venosa*)
- Brun dvärgmal (*Ameiurus nebulosus*)
- Kinesisk dammussla (*Sinanodonta woodiana*)
- Knölskallelöja (*Pimephales promelas*)
- Marmorkarp (*Hypophthalmichthys nobilis*)
- Muksun (*Coregonus muksun*)
- Peledsik (*Coregonus peled*)
- Prickig dvärgmal (*Ictalurus punctatus*)
- Puckellax (*Oncorhynchus gorbuscha*)
- Silverruda (*Carassius gibelio*)
- Sjögull (*Nymphoides peltata*)
- Storhuvad smörbult (*Ponticola kessleri*)
- Svartmunnad smörbult (*Neogobius melanostomus*)
- Tio arter av väderfiskar (*Misgurnus spp.*)
- Vattenpest (*Elodea canadensis*)

Vanliga brister i djurskyddskontrollen

Vi på Länsstyrelsen vill uppmärksamma vanliga brister kring lantbrukets djur så att du som djurhållare ska kunna förebygga dem i din djurhållning. Därför har vi sammanställt några av de vanligaste bristerna i djurhållningen för nötkreatur och får under årets djurskyddskontroller av lantbrukets djur.

Text: Jonna Paananen

För nötkreatur var de vanligaste bristerna smutsiga djur, att det fanns för lite strö på liggytorna, att kalvgömma saknades samt att kraven kring utegångsdjur inte var uppfyllda. Ett krav för att få hålla dina djur som utegångsdjur är att djuren ska ha tillgång till en ligghall. För får var den vanligaste bristen att de var oklippta.

Smutsiga nötkreatur

Det är ett djurskyddskrav att du som djurägare ska hålla dina nötkreatur rena. Det påverkar djurens välfärd och är även viktigt för livsmedelssäkerheten. När gödsel och urin sätter sig i pälsen på korna kan det orsaka gödselbrännor, det kan strama i huden och bli smärtsamt och orsaka infektioner och ett lidande för djuret.

Det finns flera saker som du kan göra för att förebygga att korna blir smutsiga. Det viktigaste är att de alltid har en ren och torr liggplats. Det gäller oavsett hur du håller dina djur. För att hålla liggplatserna torra och rena handlar det till stor del om rengörings- och strörutiner såsom att strö tillräckligt ofta och skrapa gödselgången regelbundet. Tänk också på att se över beläggningsgraden för att vara säker på att det finns tillräckligt med utrymme för att alla djur ska kunna välja en ren liggplats.

En ytterligare förebyggande åtgärd är att klippa dina djur. Kort päls ökar förutsättningarna för att djuret ska hålla sig rent. Många klipper därför sina djur inför installning på hösten.

Utegångsdjur utan ligghall

Det finns ett sätt att få ha nötkreatur ute utan ligghall under vinterperioden. Gård och Djurhälsan har ett kontrollprogram för utegångsdjur utan ligghall för nötkreatur. Du behöver betala en årlig avgift och uppfylla vissa kriterier för att kunna ansluta dina djur. Gård och Djurhälsan gör kontroller samt bedömer om just din gård har rätt förutsättningar för att kunna vara med. Mer information hittar du på Gård & Djurhälsans webbplats om vad som gäller om kontrollprogrammet samt hur du ansöker om att gå med.

Kalvgömma

Om du har kalvar i lösdriftsstall och ligghallar tillsammans med andra vuxna nötkreatur ska det finnas ett särskilt utrymme för kalvar upp till tre månader, en så kallad kalvgömma.

En kalvgömma kan konstrueras på olika sätt. Syftet med en kalvgömma är att kalvarna ska få ett eget utrymme för lugn och ro. Kalvgömman ska vara minst 0,9 kvadratmeter per kalv. Du behöver inte ha kalvgömma i ligghallen som används under sommaren när djuren går på bete. Du behöver inte heller ha kalvgömma i uppbundna besättningar.

Oklippta får

Får ska klippas vid behov och minst en gång om året. Oftast behöver fåren klippas två gånger per år. Exempel på när det finns ett behov av extra klippning kan vara om fåren har tät, lång ull under sommaren, när djuren haft diarré och behöver klippas rent på bakdelen eller dräktiga tackor med mycket ull på bakdelen och runt juvret inför lamningen.

Krav på ligghall

Utegångsdjur, det vill säga djur som går ute stora delar av året, ska ha tillgång till en ligghall eller annat stall under den kalla delen av året då betestillväxt inte sker. Ligghallen ska ge skydd mot väder och vind samt en ren och torr liggplats. Det ska finnas tillräckligt med strö av lämpligt material för att erbjuda djuren ett klimat där de har möjlighet att hålla värmen, men också reglera sin temperatur utan särskild ansträngning.

Ligghallen ska ha tak och tre väggar som är täta, minst upp till högsta djurets mankhöjd. Om den fjärde sidan på ligghallen inte är helt öppen är det fördelaktigt att ha minst två in- och utgångar för att säkerställa att även djur som är lägre i rang får tillgång till ligghallen. Alla djur ska få plats i ligghallen samtidigt.

Det är också viktigt med god ventilation och bra luftflöde i ligghallen. Syftet med ventilation är att skapa ett gott klimat genom att tillföra frisk luft utifrån och transportera ut fukt, luftföroreningar som ammoniak och gödselgaser samt överskottsvärme. Om ventilationen inte är tillräcklig och ligghallen har ett oisolerat tak finns det risk för att det kan bildas kondens i ligghallen, som droppar ner och gör både bädd och djur blöta. En ligghall som är djupare än sex meter kräver i regel en öppning i bakkant. ■

Medfinansieras av Europeiska unionen

Investeringsstöd

Här får du information om stöd i den strategiska planen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Läs mer om stöden

På Länsstyrelsen Stockholms webbplats hittar du information om stöden och beloppen i ansöknings-omgångarna. Mer information finns även på Jordbruksverkets webbplats.

Datum för att ansöka om investeringsstöd 2026

Nedan listas ansökningsomgångar som gäller för investeringsstöden under 2026. När ansöknings-omgången är slut kommer ansökningarna att poängsättas och prioriteras.

Text: Anders C Larsson Foto: Ylva Berry

Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft

- Stallar och inhysningssystem: 1 augusti – 30 september. Avsatt budget 8 000 000 kr.
- Anläggning för torkning och lagring efter skörd, Växthus och odlingstunnlar och Ny teknik: 1 september – 31 oktober. Gemensam avsatt budget 4 000 000 kr.
- Det kommer troligen bli en sista ansökningsomgång 1 januari – 28 februari 2027 på de återstående medlen inom stöden ovan. Information kommer på Länsstyrelsen Stockholms webbplats.
- Du kan söka stöd för täckdikning, energiskog och minskad ammoniakavgång under hela året – ansökningarna hanteras löpande.

Investeringsstöd för diversifiering till annat än jordbruk

Investeringsstöd för diversifiering till annat än jordbruk kan sökas: 1 oktober – 30 november. Avsatt budget 2 400 000 kr.

Investeringsstöd för förädling

Investeringsstöd för förädling kan sökas 1 oktober – 30 november. Avsatt budget 1 600 000 kr.

Ansökningar som hanteras i turordning

För dessa stödformer hanteras ansökningarna i turordning efter det datum som de kommer in:

- Startstöd
- Investeringsstöd för vattenvårdsåtgärder
- Investeringsstöd till täckdikning med kalkfilterdike
- Investeringsstöd för bevattningsdammar

Stöd till virtuella stängsel

Från och med den 1 januari 2026 är det godkänt att använda virtuella stängsel till nötkreatur och får. Det är ännu inte godkänt för getter och grisar. Det är möjligt att söka stöd för dessa inom åtgärden ny teknik inom ordinarie ansökningsomgång (se ovan). Stödet har höjts till 40 procent. Kravet är att investeringen minst uppgår till 200 000 kronor. Detta kommer ändras från 2027 till 50 000kr.

Sök utbetalning för beviljade stöd

Du som har beviljats investeringsstöd har möjlighet att söka förskott och göra delutbetalningar innan du är helt klar med investeringen. Ansökan om utbetalning gör du på Mina sidor på Jordbruksverkets webbplats. ■

Areal- och djurbaserade stöd

Här får du information från Enheten för lantbruk om jordbrukarstöden och annat du behöver veta om årets SAM-ansökan.

Texter: Mirjam Nestor Foto: mostphotos.com

Sista ändringsdag – en helgdag

31 oktober är sista dag för att skicka in en ändring av din SAM-ansökan. I år är 31 oktober en lördag och därmed ingen bemanning på telefon. Har du frågor kopplat till ändringen, se till att kontakta oss tidigare (på grund av helgdag är våra arbetstider begränsade även på fredag och Länsstyrelsen stänger klockan 12). ■

Datum för årets utbetalningar

Delutbetalningar för kompensationsstöd, miljöersättning för skyddszoner och miljöersättning för betesmarker och slåtterängar påbörjas i november 2026. Slututbetalningar för dessa ersättningar påbörjas i januari 2027.

Utbetalningar påbörjas i december för gårdsstöd, stöd till unga jordbrukare, nötkreatursstöd, miljöersättning för våtmarker och dammar, stöd till ekologisk produktion, stöd till blommande åker och fältkant, stöd för precisionsjordbruk – planering, stöd för kolinlagring och minskat kväveläckage, stöd till vallodling och miljöersättning för hotade husdjursraser och djurvälfärdsersättningar. ■

Ändra efter fältkontroll

Om du har haft fältkontroll på hela eller delar av din ansökan kan du i vissa fall behöva ändra ansökan och anpassa den efter kontrollresultatet, för att inte riskera avdrag på utbetalningarna. Gör ändringen i SAM Internet. Om du är osäker på om du behöver ändra ansökan kan du kontakta fältkontrollanten eller supporten.

Två exempel på när det är bra att ändra ansökan:

- När kontrollanten har minskat arealerna i större omfattning. Om avvikelserna är över 2 ha eller över 5 procent av den godkända arealen görs annars ett extra avdrag.
- Du har inte utfört aktivitet på alla skiften innan 31 oktober. Det kan också leda till extra avdrag om du inte drar tillbaka skiftena. ■

Grundvillkor – inför planering av nästa växtodlingssäsong

Grundvillkoret för växtföljd går att uppfylla på två olika sätt, antingen genom rotation av grödor eller genom gröddiversifiering. Om du är ekologiskt certifierad eller har under 10 ha åkermark är du undantagen från grundvillkoret.

Rotation av grödor

För att uppfylla villkoret genom rotation av grödor ska du varje år byta gröda på minst 33 procent av din åkerareal. Det innebär att skiften i din ansökan som motsvarar 33 procent av din åkerareal ska odlas med en annan gröda jämfört med föregående år. Åkermark som har klassats som permanent gräsmark eller permanent gröda räknas inte med i kravet på grödbyte. Du får inte odla samma gröda mer än 3 år i rad på samma skifte. Odlar du samma gröda 4 år i rad på samma yta har du inte uppfyllt kravet för grundvillkoret.

Vissa grödor är undantagna kraven om grödbyte. Det gäller fleråriga grödor såsom vall, buffertzoner, fältkanter, blommande fältkanter, fruktodlingar och plantskolor. Även träda, grönsaker, bär, medicinalväxter och skyddszoner är undantagna.

Gröddiversifiering

För att uppfylla grundvillkoret genom gröddiversifiering ska du som har över 30 hektar åkermark odla minst 3 grödor. Den gröda med störst areal får uppta som mest 75 procent av arealen, och de 2 största får tillsammans uppta som mest 95 procent av arealen.

Om du odlar mellan 10 och 30 hektar så måste du odla minst 2 grödor, och den största grödan får uppta som mest 75 procent av arealen. ■

Markuppföljning – agera före 31 oktober

Årets markuppföljning med satellitanalys är i full gång och vi närmar oss sista ändringsdag, 31 oktober. Har du fått ett brev eller ett sms med information om att det finns avvikelser är det viktigt att du agerar, även om du har skött dina marker så som du ska.

Text: Mirjam Nestor

Det är bra om du agerar så fort du har möjlighet så att vi hinner handlägga färdigt din ansökan inför delutbetalning.

Om du varken ändrar din SAM-ansökan eller skickar in ett geotaggat foto så ligger avvikelsen till grund för avdrag på ditt stöd. I vissa fall kan det leda till utebliven ersättning inom ett stöd, även om du i verkligheten skött dina marker enligt villkoren för stödet.

I år har informationen som gäller markuppföljning utvecklats på Jordbruksverkets Mina sidor. Tidigare år har du fått information om vilka skiften som behöver åtgärd i ett brev, men från och med i år får du bara ett sms eller ett kortare brev och du behöver logga in på Mina sidor för att få mer information. Under rubriken Markuppföljning ser du alla skiften som berörs av någon avvikelse.

För varje skifte finns information om uppföljningsresultaten och vad du behöver göra för att undvika avdrag på din ansökan. I vissa fall kan du behöva ändra din SAM-ansökan, och i andra fall behöver du skicka in geotaggat foto. Du kan alltid kontakt oss på Länsstyrelsen om du är osäker på vad du behöver göra.

Så skickar du foton

OBS! Du måste ta bilderna inne i appen Geofoto för att de ska bli geotaggade och kunna skickas in.

- Bilderna ska visa att villkoret är uppfyllt.
- Bilderna ska tillsammans visa så stor del av skiftet som möjligt. Du kan ta någon bild riktad mot marken, men flera bilder från olika delar av skiftet som ger en överskådlig bild.
- Ta bilderna i dagsljus, vi måste kunna se vad bilden visar.
- Du kan se i appen om ditt fotosvar är godkänt eller underkänt.
- Om ditt fotosvar underkänns har du möjlighet att göra en ändring i SAM Internet, så länge ändringen görs senast 31 oktober.

Kontakta oss på Länsstyrelsen om du har frågor om hur du ska göra. 0771-67 00 00. ■

Har du fått ett CDB-brev?

I september fick du som har nötkreatur ut ditt CDB-brev. Vissa djur i listan har markerats med en felkod som innebär att uppgifterna om djuret är ofullständiga eller felaktiga.

Text: Mirjam Nestor Foto: Ylva Berry

Eftersom uppgifterna i CDB-brevet ligger till grund för beräkningen av dina stöd och ersättningar så är det mycket viktigt att du går igenom brevet noga och kollar så att alla uppgifter stämmer och skickar in ändringar till CDB om det behövs. Finns det djur i ditt CDB-brev som du inte har kvar på gården, så ska du rapportera ut dessa i CDB så snart som möjligt. Du ska inte skicka in pappret till länsstyrelsen utan enbart rapportera i CDB.

Ett vanligt fel är att djurägare har missat att rapportera ut djur som gått till slakt. Tänk på att det inte räcker med att slakteriet rapporterar utan du måste också rapportera ut djuret.

Tips! Vissa slakterier kan sköta din slaktrapportering om du ger dem en fullmakt. I så fall behöver du inte

själv rapportera slakten av dina djur utan ansvarar bara för att uppdatera din stalljournal. Läs mer på Jordbruksverkets webbplats.

Djur som har fel i CDB kan ge avdrag på stöd och ersättningar och även påverka stöden nästkommande år. Detta gäller även djur som inte rapporterats ut i rätt tid. ■

Oförutsedda händelser

Om en oförutsedd händelse gör att du inte kan uppfylla villkoren i stöden så kan du ändå ha rätt till en del av eller hela av vissa ersättningar.

Oförutsedda händelser kan vara:

- naturkatastrofer eller allvarliga väderhändelser, till exempel stormar, översvämningar eller torka
- att djurstallar förstörs, till exempel i en brand
- utbrott av allvarliga djur- och växtsjukdomar eller allvarliga växtskadegörare
- att vildsvin bökat upp och förstört din mark
- att staten tvångsinlöser din mark, så kallad expropriation
- långvarig arbetsoförmåga

Du ska anmäla den oförutsedda händelsen skriftligt till din länsstyrelse tillsammans med en redogörelse och underlag som visar vad som har hänt. Det ska du göra inom 15 arbetsdagar från den dag då du har möjlighet att göra det. Du kan meila eller skicka ett brev. ■

Vallstödet – planera för nästa års ansökan

I år har man kunnat söka det nya stödet för vallodling för första gången. Stödet är ettårigt, men det är bra att planera för stödet redan nu, om du tänkt söka det nästa år. Det finns krav på att vallen ska vara etablerad senast den 1 april, det året man söker stöd. I praktiken behöver vallen alltså sås senast på hösten året innan man söker stöd, om den inte redan är etablerad.

Vallen ska bestå av vallgräs eller vallbaljväxter eller en blandning av dessa. Inslag av smalbladiga gräs och örter får förekomma så länge vallen dominerar och kan användas för produktion. Vallen ska skördas eller betas minst en gång senast det datum då vallen får brytas. Marker som är upptrampade stor del av året bör du inte söka vallstöd på.

I Stockholms län får vallen brytas tidigast den 10 oktober. ■

RÅDGIVNING, KURSER OCH AKTIVITETER

Kostnadsfria kurser

Grundkurs i ekologisk fruktodling

Välkommen till en digital kurs som ger grundkunskaper för start av en ekologisk fruktodling. Anmälan senast 2 november i Länsstyrelsens webbkalender.

Kursen är uppdelad på tre tillfällen:
6, 13 och 20 november, och hålls i Teams.

Kurs om mångfaldsbryn

Välkommen till en digital kurs om hur du restaurerar och sköter skogsbryn för att gynna biologisk mångfald och kulturvärden. Anmälan senast 19 november i Länsstyrelsens webbkalender.

Kursen är 26 november och hålls i Teams.

Foto: Kirsten Jensen

Här anmäler du dig

Alla våra kurser annonseras i kalendern på Länsstyrelsen Stockholms startsida.

Kostnadsfri rådgivning

Ekologisk produktion

Vill du gå över till ekologisk produktion eller producerar du redan ekologiskt men behöver utveckling och råd för att komma vidare? Strategiska planen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik erbjuder kostnadsfri rådgivning för dig som vill utveckla ny eller redan befintlig ekologisk produktion.

Målgruppen för rådgivningen är lantbruks- och trädgårdsföretagare i Stockholms län och i vissa fall även i Uppsala, Södermanlands, Västmanlands och Örebro län.

Du kan få rådgivning inom följande områden:

- Växtodling: Agrodynamik AB: Wijnand Koker, 070-562 17 87, agrodynamik@telia.com
- Grönsaksproduktion: HS Konsult AB, Ylva Andersson 018-56 04 39, 073-336 76 69, ylva.andersson@hushallningssallskapet.se
- Potatis: Åsa Rölin, 079-074 54 24, asa.rolin@potatiskonsult.se
- Mjölk- och nötköttsproduktion, även byggrådgivning gällande lamm- och grisproduktion: Växa Sverige, Martina Westlund, 0730-63 94 19, martina.westlund@vxa.se
- Fjäderfäproduktion: Berga Gård och Ägg, Lisa Schneider, 076-5552219, lisa.schneider@telia.com

Greppa Näringen

Rådgivning om vad som kan göras för att minska växtnäringsförluster och klimatpåverkan. Andra områden är att se över vattenförsörjningen på din gård samt genomgång av utfodring och foderproduktion. Rådgivning om biogas går att få antingen som grupp eller enskild rådgivning.

På Greppa Näringens webbplats hittar du information om alla rådgivningar och kontaktuppgifter till Grepparådgivare i Stockholms län.

Du kan få rådgivning inom Greppa Näringen om du har 15 djurenheter eller 50 hektar jordbruksmark eller hästverksamhet med minst 10 hästar. Alla som vill få tillgång till information och bra tips kan bli IT-medlemmar på www.greppa.nu.

Kontakta Cecilia Norén,
010-223 14 84,
cecilia.noren@lansstyrelsen.se

Greppa Näringen

Ett rikt odlingslandskap

Denna rådgivning är för dig som vill öka biologiska mångfalden, optimera betet och få mer fåglar, vilda djur, pollinatörer och kärlväxter på din gård.

Rådgivningen anpassas efter ditt intresse, gårdens inriktning och det landskap som gården ligger i. Det kan handla om skötsel av betesmarker, betesoptimering, att minska parasittrycket på betet, att utveckla kantzoner, skapa blommande ytor som gynnar pollinatörer, anlägga småvatten eller sköta om gårdsmiljön. I rådgivningen ingår ett gårdsbesök som tar 2–3 timmar. Då pratar du och rådgivaren om din gård, verksamhet och dina frågeställningar samt besöker de miljöer du vill få råd om. Råden sammanställs och skickas till dig efter besöket. De är inte bindande utan är till för att du ska kunna göra insatser för att gynna den biologiska mångfalden i din egen takt.

Kontakta Frida Hedin, rådgivare på Hushållningssällskapet, för att intresseanmäla: 018-56 04 32, frida.hedin@hushallningssallskapet.se

Målgruppen för rådgivningen är lantbruks-, skogsbruks- och trädgårdsföretagare, ideella föreningar som arbetar med relaterade frågor, hästverksamhet med minst tio hästar, eller den som har särskilt värdefulla marker ur biologisk synvinkel, som slåtteräng eller markklasser med särskild skötsel.

Adam och Eva – en art som behöver hävd. Foto: Ylva Berry

EU finansierar

Länsstyrelsen Stockholm erbjuder kurser och rådgivning till länets lantbrukare och landsbygdsföretagare. Kompetensutvecklingen finansieras av Strategiska planen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik 2023-2027.

B Porto betalt

Hej Cissi Klasson!

För ett år sedan vann du Anders Walls Landsbygdsstipendium för ditt goda ledarskap på din sambo Oscar Tidfälts gård Annelövsgrisen AB. Juryn lyfte fram att du genom ditt ledarskap har lyckats bygga upp en modern, stabil, resurseffektiv och växande lantbrukskoncern. Gården föder upp smågrisar, men nyligen har ni även satsat på en egen biogasanläggning som bidrar till en mer hållbar och cirkulär produktion. Rötresten säljs till gårdar i trakten.

Text: Ylva Berry Foto: Erik Cronberg

Kom det som en överraskning att du blev nominerad till Anders Walls Landsbygds-stipendium och vann?

– Det kom som en riktig överraskning. Jag förstod inte ens vem det var som ringde. Jag fick sätta telefonen på högtalarläge och börja googla för att förstå vad det handlade om. Jag vet inte ens vem som nominerade mig, men det verkar ha varit flera stycken.

– Jag har fått priset för mitt arbete med personalen vilket jag är väldigt stolt över.

Vad ska ni använda pengarna till?

– Än så länge sitter de på mitt sparkonto. Vi har funderingar på att lägga dem i en egen liten ”Wallfond” och använda avkastningen till åtgärder som gynnar arbetsmiljön på gården. Då får alla anställda del av pengarna även om jag har fått dem personligen. Det kan bli framtida utbildningsprojekt eller smarta ergonomiska lösningar. Vi vill att pengarna ska räcka länge.

Har biogasanläggningen gjort skillnad för gårdens ekonomi?

– Den kostade jättemycket pengar och har bara varit i gång i 1,5 år men det är en säkerhet och en bra långsiktig investering att producera egen el, värme och biogödsel när man har stor tillgång på flytgödsel. Vi räknade på de sämsta förutsättningarna för säkerhets skull och har då en avräkning på 15–20 år. Det beror på kostnadsutvecklingen för el och värme.

– Det är en inkörningstid i början, då vi lärde oss hur anläggningen fungerar. Det tar mycket tid eftersom vi är många som ska lära oss tillsammans, men då står vi stabilt när fler har koll. Nu har vi börjat optimera processen.

Vad gör ni med biogödseln?

– Vi säljer all biogödseln eftersom vi fokuserar på att föda upp smågrisar. Det ger oss täckning för kostnader kring gödsellagringen, men inte mer. Vi försöker inte klämma ut pengar ur allt vi gör. Det är el och värmeproduktionen till grisarna vi är ute efter främst ■

Cecilia Klasson tog emot sitt stipendium av kungen under KSLA:s högtidssammankomst.

Nominera till Anders Walls Landsbygds-stipendium

Anders Walls Landsbygdsstipendium syftar till att stimulera och uppmuntra unga entreprenörer (mellan 20–35 år) gärna med bas i jord eller skog, exempelvis inom livsmedel, miljö, energi och teknik. Verksamheten ska kännetecknas av innovation, uthållighet, ekonomisk stabilitet och skapande av arbetstillfällen.

Pristagaren får 200 000 kr till kompetensutveckling, samt tillgång till ett brett och aktivt nätverk, Wallumni, bestående av tidigare Anders Wall-stipendiater inom entreprenörskap, forskning, landsbygdsutveckling och kultur.

Stipendiet delas ut i samarbete med Kungl. Skogs- och Lantbruks-akademien (KSLA) vid akademiens högtidssammankomst i Stockholms stadshus i januari 2027.

Nomineria din kandidat senast den 23 oktober på KSLA:s webbplats.